

Antun Ničetić*
Vinicije Lupis**

ISSN (0469-6255)
(217-223)

EKSPLOZIJA AUSTRIJSKOG RATNOG BRODA "TRITON" PRED LOKRUMOM 1859. GODINE

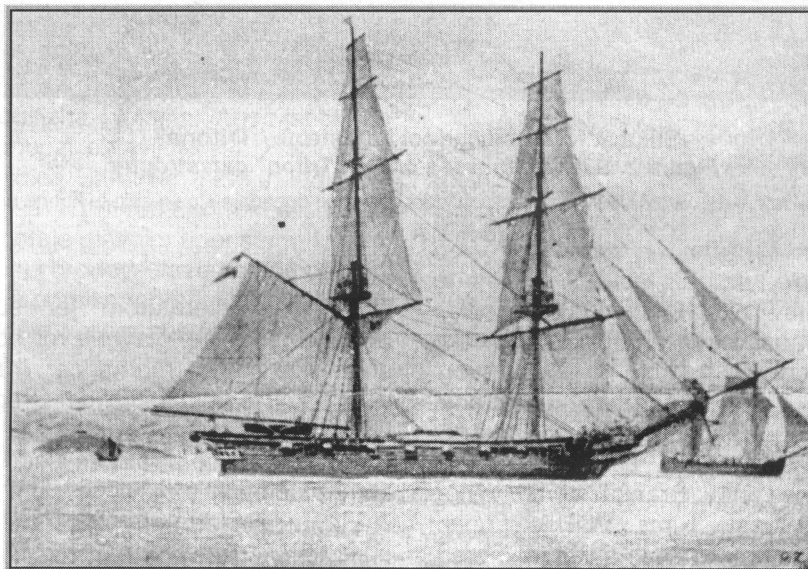
U povodu 140. obljetnice kobnog događaja

THE EXPLOSION ON THE AUSTRIAN WAR SHIP "TRITON"

NEAR THE ISLE OF LOKRUM IN 1859.

On the 140th anniversary of the fatal event

UDK 929.9:623.82"TRITON"

Slika 1. Brik "Triton"
Figure 1. The brig "Triton"

Istisnina (oko) 500 t., dužina (oko) 30 m, širina (oko) 8,75 m, bočna visina (oko) 4,50 m.

Naoružanje: 12 topova od 24 funte i 4 topa od 4 funte. Članova posade 107.

(Vlasnik fotografije Muzej dubrovačkog pomorstva - Dubrovnik)

Sažetak

Prije 140 godina, 9. svibnja 1859. eksplodirao je austrijski brod "Triton" na sidrištu pred Lokrumom. Poginulo je 85 članova njegove posade, a u akciju traganja i spašavanja bili su uključeni lučka kapetanija i dvadesetak naših sugrađana sa svojim brodicama. Nesreća se dogodila noću, oko 20.00 sati. Ipak, u tako nepovoljnim okolnostima, te je kobne noći spašeno deset članova posade, a deset ih je pronađeno mrtvih.

Summary

One hundred and forty years ago, on May 9th 1859, the Austrian ship "Triton" exploded at her anchorage outside the island of Lokrum. 85 members of her crew died. The harbour master's office and about 20 of our fellow townpeople by boats were included in the search and salvage action. The accident happened at night about 20.00 hours. However, in such bad circumstances, ten crew members were saved and ten found dead on that fatal night.

Dr. sci. Antun Ničetić, kap. d. pl.
Veleučilište u Dubrovniku

Mr. sci. Vinicije Lupis
Državni arhiv u Dubrovniku

Slika 2. Nijemi svjedoci katastrofe "Tritona"
 Figure 2. Silent witnesses of the "Triton" catastrophe

"Tritonov" top i sjeveroistočni rt Lokruma danas su jedini svjedoci nemilog događaja što se zbio te kobne noći 9. svibnja 1859.

(Snimio A. Ničetić)

Na Lokrumu je 3. svibnja 1999. u 16,30 sati u organizaciji Hrvatsko-austrijskog društva Dubrovnik, Veleposlanstva Republike Austrije i Austrijskog kulturnog instituta iz Zagreba¹ održana komemoracija u povodu 140. obljetnice pogibije 85 članova posade austrijskog broda "Triton". Komemoraciji su nazočili Branka Martinović-Vuković, don Stanko Lasić i mr. Vinicije Lupis. Položeni su vijenci u more na sidrištu ispred Lokruma i podno križa. Ispred križa na Lokrumu govorio je mr. Vinicije Lupis.

Iako se dosad kod nas, a vjerujem i u Austriji, više puta pisalo o tragediji broda "Triton", pa je tako i u našem časopisu Bruno Moravec² obilježio stogodišnjicu tog tragičnog događaja, ipak smo željeli na to još jednom podsjetiti a uz to i objaviti još neke detalje koji dosad nisu bili poznati. To je prije svega izjava Alfreda Berya, zapovjednika broda "Tritona", koju je objavio dr. Peter Jung u časopisu "Die flage", No 2./1999. pod naslovom "Der Unfall der Brigg TRITON am 9. Mai 1859".

Nastojali smo okupiti i što više drugih pojedinosti o tom događaju, a pri tome smo se koristili dosad

objavljenom literaturom jer su izvori, nažalost, izgubljeni. Naime, glavni izvor podataka bio je arhiv austrijske ratne mornarice (Kriegsmarine-Archiv Wien), koji je nestao tijekom Drugoga svjetskog rata. Nijemci su ga bili prebacili 1944. iz Beča u Njemačku, pa se u ratnom vohoru i tim dokumentima zametnuo svaki trag.

Drugi izvor podataka je Državni arhiv u Dubrovniku, i tu moramo konstatirati, dokumenti su se zagubili. Naime, Bruno Moravec, kad je pisao o potonuću "Tritona", nije vratio dokumente na svoju poziciju pa se tako do danas ne mogu pronaći.³ Postoji nekoliko izvješća gradonačelnika (Presidialni spisi) Dubrovnika Pava Rešetara upućenih centralnoj vladi Kraljevine Dalmacije - *Intendenzi*. Radi se o izvješćima tijekom svibnja i lipnja 1859. o pronalascima tijela poginulih mornara i njihovim ukopima na Vojnom groblju koje je 10.1.1845. projektirao okružni građevinski inženjer Clochiatti.

U nekim od dosad objavljenih radova nailazi se na proturječne, podatke, a to se ponajviše odnosi na broj poginulih (86, 87 i 90) i na opis broda (tri jarbola!). Zato objavljujemo imena poginulih i njihove dužnosti, uklesane na lokrumskom križu, jer jedino takvim načinom mogu se dobiti točni podaci o broju

¹ Istog dana u 19.00 sati u dvorani Palače Ranjina otvorena je izložba "LOKRUM KROZ STOLJEĆE AUSTRIJSKE VLASTI 1815.-1914. Izložbu su organizirali već spomenuti uz suradnju s Povijesnim arhivom Dubrovnik i Dubrovačkim muzejima.

² Bruno Moravec, "Katastrofa briga 'Tritona' pred Lokrumom 1859. godine", *Naše more*, 4-5, 1959., 235-237.

³ Arhiv c.k Centralnog lučko-zdravstvenog ureda pohranjen u Povijesnom arhivu u Dubrovniku. Od 1859. godine ima 7 opsežnih omota, a u posljednjem je poseban svezak s naslovom "TRITON".

i imenima poginulih, te opis broda i njegovu fotografiju.

"Triton" je bio drveni jedrenjak tipa brik (engl. *brig* tal. *brigantino*). Vjerojatno mu je dužina bila oko 30 m, širina oko 8,75 m, a visina oko 4,50 m.⁴ Imao je dva jarbola s križnim jedrima i jednim sošnim jedrom na krmenom jarbolu. Na pramcu su bile tri prečke, a između jarbola dva letna jedra. Istisnina mu je bila 500 t, a naoružanje 12 topova od 24 funte i 4 topa od 4 funte.⁵

Brik "Triton" stigao je u Grušku luku 7. travnja 1859. iz Venecije zajedno s korvetom "Diana" pod zapovjedništvom kapetana bojnog broda Des Tombesa i s brikom "Husar" pod zapovjedništvom poručnika bojnog broda Gustava Gröllera. Dolazak ovih brodova u Grušku luku bio je jedan od taktičkih poteza austrijskog admiraliteta uoči rata što ga je Franjo Josip I. malo zatim objavio kralju Sardinije Viktoru Emanuelu II. a radi obrane "svoje" ugrožene lombardsko-mletačke provincije.

Širi povijesni kontekst ovog događaja je vezan za Sardinjski rat. Sporazumom Pijemonta i Francuske u Torinu, Francuska je obećala vojnu pomoć protiv Austrije - Habsburške Monarhije. Budući da je 23. IV. 1859. godine Pijemont odbio zahtjev Franja Josipa I. da demobilizira vojsku, Austrijanci ga napadaju, našto Francuzi objavljuju rat. Francuska mornarica kao saveznica Sardinije ulazi u Jadran s oko šezdeset brodova i privremeno okupira otok Mali Lošinj, koji joj postaje glavnim uporištem. U luku Malog Lošinja francuski brodovi ulaze bez otpora i tu ostaju sve do primirja potpisanog u Villafranci 8. VII. 1859., od kojeg je došlo poslije austrijskih poraza 4. lipnja kod Magente i 24. lipnja kod Solferina. Aktivnost austrijske flote, koja se tada nije bila još oporavila od nereda revolucionarne godine 1848., kad talijanski časnički kadar diže pobunu, te kada mnogi danski i engleski časnici preuzimaju njihova mjesta, i kad još nisu provedene brojne reforme, do kojih dolazi idućih godina nastojanjem nadvojvode Maximilijana von Habsburga i admirala von Teggethafa. Sve je to rezultiralo pasivnom ulogom austrijske flote u ovoj povijesnoj epizodi, u kojoj su mnogi mornari raznih naroda Habsburške Monarhije, a ponajviše ipak Hrvati izgubili život za nečije tuđe interese. Stoga ovu pomorsku tragediju treba sagledati u širem povijesnom kontekstu nacionalnih gibanja u oslobađanju Italije od dominacije susjednih država. Konačno 10. studenog 1859., mirom u Zürichu, Austrija prepušta Lombardiju Francuskoj, a zadržava pokrajinu Veneto. Provedši plebiscit, Francuska u zamjenu za Nicu i Savoju, predaje pokrajinu Lombardiju talijanskom savezniku, zajedno

s Toskanom, Parmom i Modenom, u kojim su izbili protufrancuski nemiri.

Francuskoj jakoj floti nije se mogla primjereno suprostaviti austrijska pa su zato "Triton" i drugi pristigli brodovi bili namijenjeni samo u defenzivne svrhe. Oslonac je bio na obalnim bitnicama na gradskim zidinama, tvrđavi Imperijal na Srđu, Royalu na Lokrumu, zatim na Žarkovici, Montovjerni, Daksi i na drugim mjestima.

"Triton" se premjestio iz Gruške luke i doplovio ispred Lokruma 4. svibnja 1859. i tu se usidrio s pramcem prema sjeveroistoku, s kojeg je spustio jedno sidro a s krmom se privezao konopom na bitvu (kolonu) na Lokrumu. Njegova je zadaća bila što uspješnije obaviti izviđanje tog dijela akvatorija, naročito Župskog zaljeva, što se obavljalo čamcima sa 16 vesala naoružanih manjim topom.

Eksplozija municijske komore koja se nalazila na krmenom brodskom dijelu nastala je vrlo vjerojatno nepažnjom posade; na lokrumskom križu piše "kad se slučajno zapalio barut". Vjerojatno se to dogodilo oko 20.00 sati kad je preuziman barut za top na čamcu koji je trebao otploviti na izviđanje prema Župskom zaljevu.

Prema izvješću Lučke kapetanije što je upućeno nadređenim vlastima, podrtina "Tritona" ležala je oko 12 koraka pod morskom razinom, a 100 koraka daleko od obale. Krma u kojoj se nalazila barutana, bila je potpuno uništena, dok je pramac pod morem ostao privezan jednom guminom⁶ uz sidro, a drugom uz kameni stup na Lokrumu. Glavni jarbol je ostao usađen u svom sjedištu i stršio je nad morskom razinom.⁷

Prigodom 140. obljetnice katastrofe briga "Triton" dr. Peter Jung u već spomenutom časopisu donosi izvješće zapovjednika broda Alfreda Barrya⁸ u vezi s događajem neposredno prije eksplozije i nakon nje, a koja je uzrokovala pogibiju velikog dijela njegove posade i uništenje broda. To izvješće donosimo u cijelosti:

"9. 5. u 16 sati na brodu je sve bilo u najboljem redu. Jedan dio posade bio je zaokupljen punjenjem vode, a drugi dio je podizao sidro s desne strane broda, koje sam ja naložio da se spusti u noći zbog snažnog sjeveroistočnog vjetrova. Napustio sam brik Triton s lokalnim inženjerskim direktorom majorom Leardom da bih s njim rekognoscirao obalu do Župskog zaljeva (Val di Breno) i savjetovao se u svezi s obrambenim mjerama u slučaju mogućeg neprijateljskog iskrčavanja. U 18 sati vratili smo se natrag, iskrčali smo se na kopno a zatim sam naredio kormilaru da dođe u 20 sati čamcem po mene.

⁴ Uobičajena dužina brika bila je po A. JALU *Glossair nautique* Paris 1848, dužina 29,60 m, širina 8,74 m i visina 4,35 m.

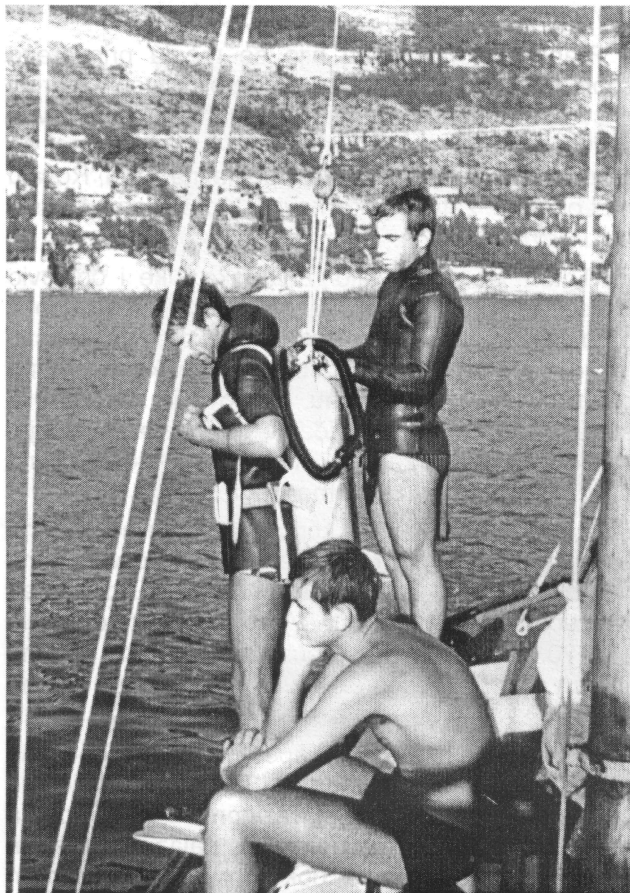
Mardešić Petar, *Pomorska enciklopedija*: "Brik je bio dužine 26 - 32 m, širine 6,90 do 9 m i visine 3,50 - 5,8 m."

⁵ Topovi su se vrjednovali po težini kugle koju su izbacivali: kugla od 24 funte (bečka funta iznosi 560 grama) težila je 13,44 kg a one od 4 funte težile su 2,24 kg.

⁶ gumina - kabelirani kudjelni konop promjera 160 do 200 mm. Najdeblji je konop na brodu; upotrebljava se za pojačanje veza u nevremenu ili kao sidrenjak (itd.).

⁷ B. Moravec, op.cit., str. 236.

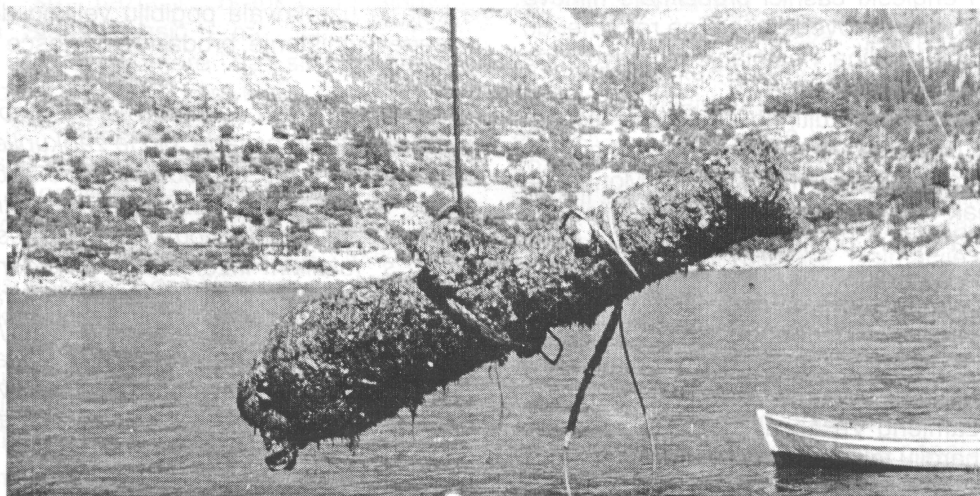
⁸ Alfred Barry bio je podrijetlom Englez, rođen u Genovi 1830. Sudjelovao je u Bitci pod Visom (1866.) kao zapovjednik fregate "Prinz Eugen". Kao umirovljenik često je navraćao u Dubrovnik. Umro je 1907., prema podacima B. Moravca (o.c.).

Slika 3. Pripreme ronjenja za vađenje topa
Figure 3. Diving preparations for bringing up the gun
 (Ronionci: Jadran Gamulin i Joško Pedrini)

Dok sam se nalazio na ponti Pile (Punty Pille, vjerojatno Brsalje) sa pukovnikom Zambonijem i inženjerskim natporučnikom Melnitzkim i spremao se ukrcati, čuo sam u 20 sati jaku detonaciju (prasad), od koje sam u prvi trenutak pomislio da je topovski hitac. Požurio sam u luku i na obali susreo kadeta koji mi je, na moje pitanje o kakvu u prasku riječ, odgovorio da je ispaljen hitac s tvrđave Imperial. Kad sam stigao na obalu, susreo sam majora Learda, koji mi je prenio tužnu vjest da je na brodu Triton došlo do eksplozije. Iako u prvi trenutak nisam mogao povjerovati, skočio sam u privatni brodić i u pratnji stožernog časnika natporučnika Melnitzkog i brodskog časnika Banse, krenuo prema sidrištu Tritona i ubrzo se uvjerio u istinitost velike nesreće, jer Tritona više nije bilo. Stigavši na lice mjesta, uspjeli smo spasiti samo još dva čovjeka, od kojih se jedan nalazio u lošem stanju i koji je zvao u pomoć. Otplovili smo dalje prema Lokrumu odakle se čulo zapomaganje i tamo smo našli spašene, ali ranjene mornare: Barboscha, Zeleniku, Suparicha, Smolu, Riedesela. Te mornare spasili su kormilari 2. klase Pensa i Marsgasten Ruprechta, i to na ovaj način: oni su bili u izviđanju s tvrđave na Lokrumu i nakon eksplozije su se požurili prema obali. Tu su našli jednu malu barku, čiji se vlasnik, iz straha i kukavičluka, protivio da ih odveze do mjesta eksplozije kako bi spasili ljude. Uvjereni da je potrebna brza pomoć, ta su dvojica hrabro i odlučno skočila u čamac, bacila vlasnika u more, koji je isplivao na obalu, i došla su do mjesta nesreće, gdje su spasila 5 gore nabrojenih mornara.

Moja je dužnost da ovoj dvojici hrabrih i odlučnih osoba, bez čije pomoći bi još 5 ljudskih života bilo izgubljeno, odam najiskreniju zahvalnost i posebne preporuke.

Slika 4. "Tritonov" top nad morskou površinom
Figure 4. "Triton" gun above the sea surface

Poslije više od jednog stoljeća zahvaljujući upornosti mladih ronilaca, entuzijasta, poglavito Joška Pedrinija, Jadrana Gamulina i Miljenka Mojaša uz pomoć dizalice "Dinara" "Tritonov" top izvučen je na morskou površinu s dubine od 21 m. Toga dana 11. srpnja 1965. izvučena su zapravo dva topa a trećeg se nije uspjelo izvaditi jer se čvrsto drži za morskou dno. Prisjetimo se da su u srpnju 1859. tršćanski ronionci Witmann i Villamar uz pomoć brika "Husar" izvadili jedno sidro teško 2.890 funti (1618 kg) i pramčani jarbol, ali očito nisu uspjeli izvaditi ta tri topa koja je pronašao Pedrini. Topovi se danas nalaze u Muzeju dubrovačkog pomorstva na Tvrđavi sv. Ivan (slika 2).

(Snimio Miljenko Mojaš)

Slika 4. Komemorativni skup ispred križa na Lokrumu
Figure 4. Commemorative ceremony in front of the cross on the island of Lokrum

(Snimio A. Ničetić)

Brodicama koje su na brzinu opskrbili posadom, a kojih nije bilo mnogo u Gradskoj luci (Hafen von Casson) spašena su još tri čovjeka, od kojih dva ranjena i jedan neozlijeđen. Ovom prilikom ne mogu zaobići izrazitu zahvalnost majoru Leardu i njegovoj pruženoj pomoći; on je spasio mornare Ruzicku i Smemofskog i, sam riskirajući svoje zdravlje, skinuo je uniformu i njome zavio slomljene noge mornaru Ruzicki da bi mu, koliko je moguće, pružio olakšanje. Čim su stigli na kopno, mornarima je tvrđavsko zapovjedništvo pružilo pomoć u lokalnoj vojnoj bolnici.

Lučka kapetanija ubrzo je uputila brodice pod vodstvom lučkog kapetana Blasicha, i te civilne brodice našle su 4 mrtva i još jednog koji je preminuo tijekom spašavanja. U tim brodicama bila je i posada iz garnizona i oni su cijelu noć stražarili nad brodom olupinom.

Na osnovi ukrcane posade na briku "Triton" i na osnovi spašene, poginule i nestale posade nakon eksplozije 9. svibnja imam čast dati sljedeću izjavu: Na brodu se nalazilo 107 članova posade, od kojih su spašeni i neozlijeđeni: brodski časnik Scheuermann, brodski liječnik (ranar) Hardtobler, upravitelj Mundel, privremeni kadet Wildner, 2 pomoćna časnika, pilot Mingola, kormilar 2. klase Penso, Marsgast Ruprecht, mornar Zimmerberger; u bolnici na liječenju: puškar Willich, mornari Bartosch, Smerkofsky, Zelenika, Ruzicka, Suparich, Smole, Stumpf, Riedesel.

Mrtvih je nađeno 7 a 80 je nestalih.

Lista unesrećenih poručnik fregate Zenecovich, časnik fregate Anton Gr., kadet Leopold Ritter von Apel, Ferdinand Gaupp u.s.w.⁹

Dr. Peter Jung iznosi i ovaj podatak: "Jedna stvarna lista nestalih više ne postoji. Da bi se napravila lista (stradalih), pozvao sam se na listu povijante koja je napisana za mjesec svibanj i još uvijek je u ratnim arhivima. Nakon što su iz liste izuzeta imena spašenih, ostala su nam imena stradalih."

Alfred Barry objavljuje da je broj poginulih 87: nađeno je mrtvih 7 i 80 je nestalih. B. Moravec iznosi da je od 95 članova posade, koliko ih je bilo na brodu, 10 spašeno i 85 ih je poginulo. Taj podatak odgovara onom upisanom na lokrumskom križu. U spisku spašenih mornara nalazio se i neki Franjo Stumpf, za kojega se kaže, da je bio zbog kazne privezan uz pramčani jarbol s okovima na rukama i nogama.¹⁰

Podatak o provedenoj akciji traganja i spašavanja umnogome objašnjava kako je ona obavljena. Spašavanje preživjelih bilo je otežano s obzirom na

⁹ Prevela Dube Kristen, obradila Nikolina Božinović, prof.

¹⁰ Mato Kapović, "Triton' na dno", *Dubrovački vjesnik* 2015, 3. lipnja 1989., str.18. iznosi da je poginulo 90 članova posade, a Mario Luković objavio je 86 poginulih u članku "O stogodišnjici katastrofe r. b. Triton u Lokrumskom kanalu", *Pomorstvo*, lipanj 1959., str. 228.

(Osim na Lokrumu i u zavjetnoj crkvi Madona del Mare u Puli postavljena je mramorna ploča na uspomenu posade broda "Triton". Ta spomen-ploča već u to doba podvrgnuta je kritici s obzirom na to što su slova na ploči bila nečitljiva.)

to što je već bila nastupila noć.¹¹ Nesreća se prema izjavi Alfreda Barrya dogodila u 20.00 sati. Čini nam se da se taj događaj baš zbio u to vrijeme.¹² Naime, u 20.00 sati izmjenjuju se brodske straže pa je ona koja je nastupila u 20.00 sati vjerojatno išla u municijsku komoru po barut.

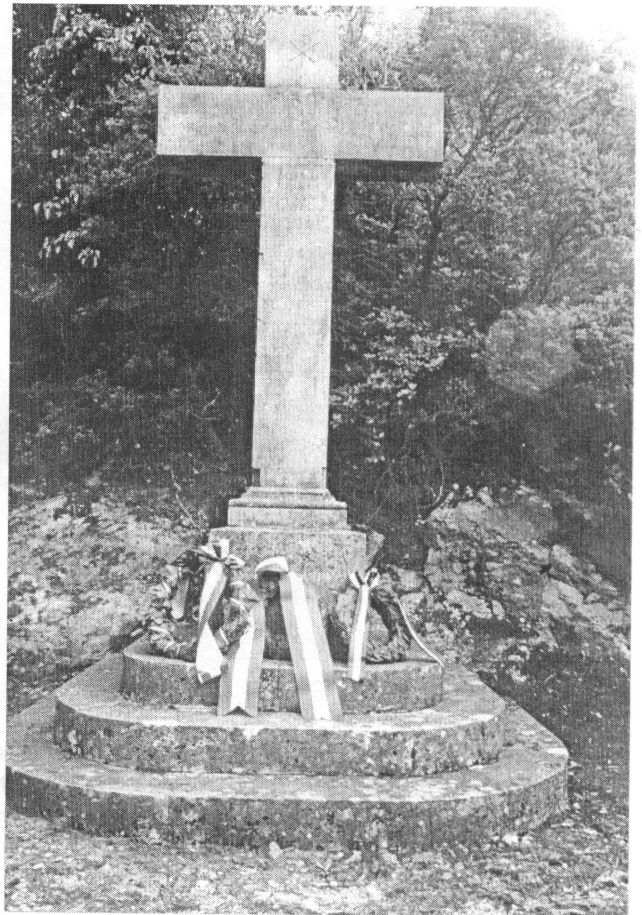
Ipak, u takvim nepovoljnim okolnostima te kobne noći spašeno je deset članova posade. Alfred Barry iznosi kako su bili uključeni u spašavanje lučka kapetanija i drugi naši sugrađani sa svojim brodicama. B. Moravec iznosi da ih je bilo dvadesetak, da je njihova akcija spašavanja bila uspješna jer su spasili tri člana posade. O tome što su poduzimali nakon katastrofe, a to je stražarenje nad olupinom "Tritona" i pronalaženje poginulih, govori podatak da su neki od spasilaca bili nagrađeni. To su uglavnom bili "trabakulanti" (iskusni i vješti pomorci, vlasnici ili članovi posada trabakula i drugih vrsta plovila): Ivo Kolendić, Niko Marojica, Vlaho Sambrailo, Ivo Damjanović, Antun Ničetić¹³, Jozo Brailo, Ivo Pensić, Pero Marinović, Mato Rendić, Niko i Luko Zucalo, Mato Romano, Antun Simatović i Marin Mikvez.

Zadatak spasilaca nakon prvog dana, kad više nije bilo živih, bio je pronaći što više poginulih. To je svakako bilo teško jer su se leševi pronalazili na raznim mjestima, od Orsule i Sy. Jakova do Lazareta, Boninova, Grebeni i Lapada pa, kako smjer morske struje teče prema sjeverozapadu, tako su se poginuli s "Tritona" nalazili na Koločepu i Mljetu pa, sve do Korčulanskog kanala.

Od 17. svibnja pa do 10. lipnja pronađena su 42 poginula člana posade. Oni su bili pokopani odmah na Vojničkom groblju, danas Domobranskom groblju, i to većina njih je dovezena barkama ispod groblja (ispred današnjeg Hotela "Libertas").

Za pronađenih deset članova posade organiziran je drugog dana nakon katastrofe, 11. svibnja, svečani sprovod.

Nakon teške nesreće sućut je stizala odasvud. Nadvojvoda Ferdinand Maksimilijan Habsburški, vrhovni zapovjednik austrijske flote, došao je nakon nesreće u Dubrovnik. On je te godine i kupio Lokrum od obitelji Tomašević i dao je napraviti veliki križ na kojemu su imena stradalih zauvijek uklesana.

Slika 5. Lokrumski križ s imenima 85 poginulih članova posade "Tritona"
Figure 5. The cross with the names of 85 crew members of the "Triton"

Na središnjem dijelu križa upisana su 33 člana posade, na lijevoj strani upisano je 30 članova posade a na desnoj strani križa upisana su 22 člana posade.

LVX PERPETUA LECEAT - VOBIS
SVJETLOST VJEČNA NEKA VAM SVIJETLI
(Snimio A. N. 3. svibnja 1999.)

NATPIS LOKRUMSKOG KRIŽA **THE EPITAPH ON THE CROSS**

ARCHIDVX ET PRINCEPS FERDINANDVVS
MAXIMILIANVVS SVMMVVS CLASSIS AVSTRIANAE
PRAEFECTVVS DVCTORIBVVS NAVTIS MILITIBVVSQEX
LIBVRNA TRITON QVI DIE IX.M. MAII M.DCCC.L.IX.
PARIO FORTE INCENSO IMMANEM MORTEM
OBIERVNT IN PORTV EPITAVRINO¹⁴

NOMINA EORVM QVI IMPERATOR E PATRIAE
MILITANDO CECIDERI¹⁵

ZENKOVIĆ. F. FREG. LT. (poručnik fregate)¹⁶
GRION. T. FREG. FAHN. (zastavnik)

* trebalo bi pisati: INCENDIO

¹⁴ Nadvojvoda i princ Ferdinand Maksimilijan, vrhovni zapovjednik austrijske flote vođama, mornarima, vojnicima iz brika Tritona, koji 9. dana mjeseca svibnja 1859., kad se slučajno zapalio barut preminuše nemilom smrću u luci epidaurskoj.

¹⁵ Imena onih koji su boreći se za cara domovine pali.

¹⁶ U zagradama su činovi kakvi bi oni približno bili danas u ratnoj mornarici.

¹¹ Toga dana Sunce je zašlo u 18 sati i 55 minuta a Mjesec "prva četvrt" (vidljivi dio Mjeseca 0.51) već je bio na zapadnoj strani obzora jer je u meridijanu, odnosno poviše Lokruma, bio u 18 sati i 4 minuta, a zašao je ispod obzora u 1 sat i 6 minuta sljedećeg dana. Astronomski podatci dobiveni su kompjutorskim programom: EZ Cosmos Sky Plot Version 2.008.001 (c) Copyright 1990. Astrosoft, Inc. (c) Copyright Microsoft Coporation.

¹² Nesreća se dogodila 10 minuta prije 9 sati - Mato Kapović, "Triton na dno", Dubrovački vjesnik, 2015, 3. lipnja 1989., str.10.

¹³ Antun Ničetić (16.6.1831.-31.3.1886.) predak je autoru A. Ničetiću, prastric njegovu ocu Peru Ničetiću (11.6.1898. - 20.6.1954.).

L. v. APPEL.	CADET	NEIER. I.	"	3. CL
GAUPP. F.	"	GROSS. A.	"	"
ROSSOVICH. I. dočasnik za palubu)	BOOTSM. (mornarički)	MÜSIL. A.	"	"
VEGGIAN. D.	SCHIEMAN (mornar)	PROISL. C.	"	"
MICETIĆ. C.	QUARTM. (mornar po krmu)	PASSALENTA. I.	"	"
ROCCO. M.	"	CHARVAT. I.	"	"
DANIOTTO. F.	STEUERM. (kormilar)	WASCHEL. A.	"	"
KAMESCH. I.	MARSGAST (mornar u košu)	HOFFER. I.	"	"
HARTMANN. F.	"	ROHNER. I.	"	"
ROM. V.	MATROSE. 1. CL (mornar)	HORNIG. I.	"	"
BLECICH. M.	"	MACEG. A.	"	"
SMOLCIĆ. D.	"	ZWETINA. C.	"	"
RUBENTHALER. TH.	"	ZADEK. H.	"	"
KOLESARIĆ. F.	"	KADITSCH. E.	"	"
WACHAL. I.	" 2. CL	SCHAEBER. A.	"	"
WEBER. W.	" 1. CL	SIRSCH. A.	"	"
GARARDI. F.	" 2. CL	ZANÜTIG. I.	"	2. CL.
MÜLLER. F.	" "	RECH. R.	"	3. CL.
WIDNER. C.	" 1. CL	WOLF. F.	"	"
DUDEUM. I.	" 2. CL	TOMASOV. PH.	"	"
PAIER. N.	" 2. CL			
POKORNY. A.	" " "			
LIND. A.	" " "			
KLEIN. F.	" " "			
NOVAK. I.	" " "			
ROSSINGER. I.	" " "			
WENISCH. F.	" " "			
IERSICH. A.	" " "			
METZEL. L.	" " "			
SCHENK. K.	" " "			
BONIVENTO. A.	" " "			

 LVX PERPETVA LVCEAT - VOBIS ¹⁷

LIJEVA STRANA KRIŽA

IOSCH. L.	MATR. 3.CL
LINDNER. I.	"
BELLER. M.	"
WOLESCHETZKY. I.	"
GÖRNER. A.	MATR. "
CIBULKA. E.	"
GREILINGER. I.	"
IODELSKY. I.	2. CL
MORGENSTERN. F.	"
ČZALAY. I.	MATR. 2. CL

DESNA STRANA KRIŽA

LEMMER. I.	MATR. 2 CL
SCHIFFSJUNGEN:	(mali od broda)
LANDAUER. H.	
OVESNY. I.	
BÖHMER. W.	
KANDEL. I.	
SCHWACH. I.	
SCHREIER. I.	
SCHABENROSSEL. I.	
LITROFF. A.	
RADOWANY. L.	STÜCKM. (ekonom)
IANECEG. I.	QUART.
GÜNTER. I.	MATR. 2. CL
DWORAK. F.	"
PESSARIN. E.	ARB. "
BUSSI. F.	" "
FIALA. F.	FEUERM (tajnik)
SUCHOMEL. C.	CORP. (niži časnik)
BALLARIN.W.	SEGELM (jedrenjar -
FASSETTA. M.	OF. DIEN (časnik u smjeni)
DELZATTO. P.	"
RESCH. A.	"
AGLIARI. I.	SPEISEM. (kuhar)

Rukopis primljen: 23.12.1999.

¹⁷ "Svjetlost vječna svijetlila vama"